

LÆRING HOS UNGE MED DYSLEKSI

Anne Leth Pedersen og Laura Kongskov

Torsdag d. 20/04-17

PROGRAM 9.30 – 10.15

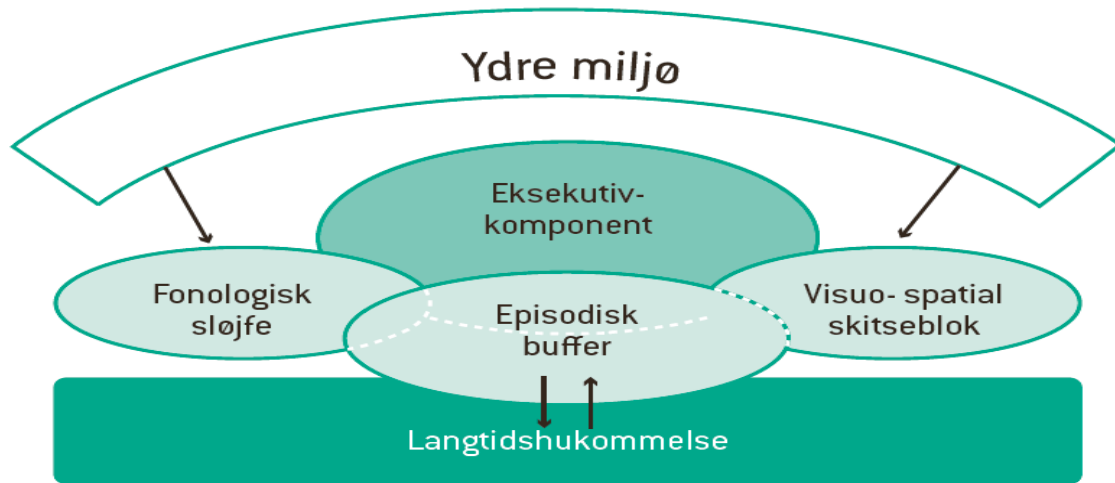
- 9.30 – 9.52:** **Anne Leth Pedersen:** Den lektiologiske forståelse af læring hos elever med dysleksi
- 9.50 – 10.14:** **Laura Kongskov:** Strategier der fremmer læringen

DYSLEKSI OG LÆRING

Dysleksi er en funktionsnedsættelse, som gør det vanskeligt at opnå automatiseret indlæring af stavning og ordafkodning.

Men har man dysleksi, har man også svært ved at få automatiseret den selvregulerede læring. Det vil sige:

- ▶ Selvstændigt sætte mål
- ▶ Selvstændigt vælge hensigtsmæssige strategier
- ▶ Selvstændigt planlægge sin tid, og organisere og prioritere
- ▶ Overvåge sin egen læring og opsøge feedback

Figur 1.1.2. Model af arbejdshukommelsen og dens samspil med langtidshukommelsen og det ydre miljø. Arbejdshukommelsen består af fire komponenter: den centrale eksekutivkomponent, den fonologiske sløjfe og den visuo-spatiale skitseblok samt den episodiske buffer. Arbejdshukommelsen modtager stimuli fra det ydre miljø og input fra langtidshukommelsen, og den giver selv input til langtidshukommelsen. Modellen er bearbejdet efter Baddeley [2000].n

DYSLEKSI - DEFINITION

Den lektiologiske dysleksiforståelse lægger sig tæt op ad American Psychiatric Association's definition fra 2013 (DSM-5).

DSM-5 skelner i udgangspunktet ikke mellem dysleksi og andre specifikke nedsættelser af skriftsproglige funktioner.

I stedet rubricerer de specifikke læsevanskeligheder, skrivevanskeligheder og matematikvanskeligheder i samme kategori, nemlig

Specifikke læringsvanskeligheder i forbindelse med brug af skriftsprog

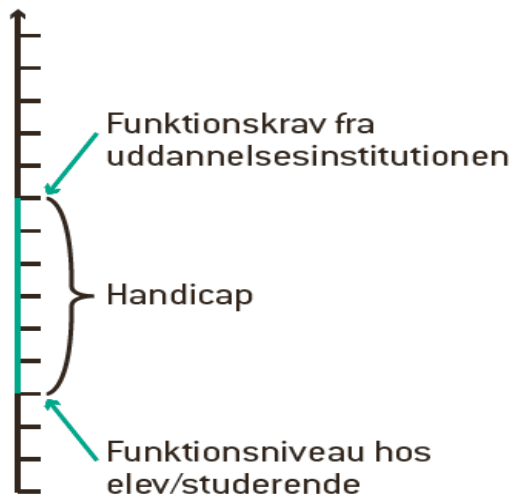
DYSLEKSI OG HANDICAP

Den lektiologiske handicapforståelse lægger sig tæt op ad WHO's International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).

Ifølge denne klassifikation er handicap et spørgsmål om funktionsevne i en bestemt kontekst, og dermed ikke en fastlåst størrelse. Så ud fra denne definition er dysleksi ikke nødvendigvis et handicap – det afhænger af kravene.

Fx har en elev med dysleksi ikke noget handicap, hvis han kan deltage ligeværdigt i undervisningen på det klassetrin, han befinder sig på.

Skriftsprogskompetence

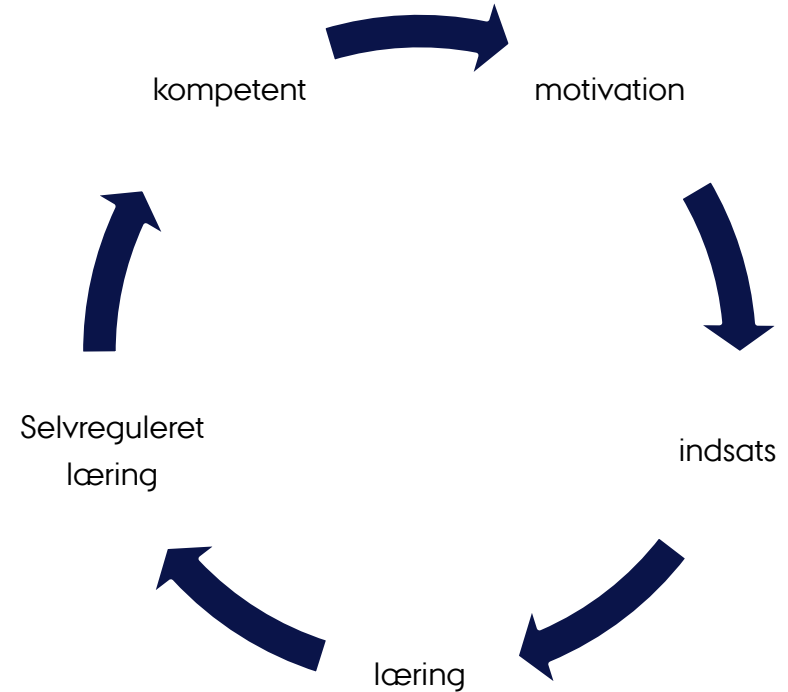

Figur 0.0.1. Figuren viser handicap som afstanden mellem en given uddannelses funktionskrav og den enkelte elevs eller studerendes faktiske funktionsniveau. Inspireret af *International Classification of Functioning, Disability and Health*, WHO.

DYSLEKSI OG MOTIVATION

Motivation hænger sammen med

- ▶ En følelse af at være kompetent
- ▶ En følelse af at det, man beskæftiger sig med, er meningsfuldt
- ▶ En følelse af at man selv har indflydelse på processen

LÆRINGSBARRIERER HOS UNGE MED DYSLEKSI

Specifikke (primære):	Hæmmet automatisering af skriftsproglige processer forårsaget af ineffektive komponenter i hukommelsessystemet
Første afledte:	Dysfunktionel indsats forårsaget af uhensigtsmæssige strategier
Anden afledte:	Manglende motivation for indsats
Resultat:	Skriftsprogligt handicap i mødet med uddannelseskrav

PRIMÆRE BARRIERER VED SKRIVNING

1. I mødet med selve opgaven: Uautomatiseret fremkaldelse fra langtidshukommelsen af kognitive ”forestillingsskabeloner”
2. Under skrivningen: Uautomatiseret fremkaldelse af brugbar viden om bl.a. sprog, emne og genre fra langtidshukommelsens komplekse netværk af kognitive repræsentationer
3. Under skrivningen: Uautomatiserede sproglige bearbejdningsprocesser i arbejdshukommelsen (stavning, ordvalg, syntaks, struktur mv.).

UDVIKLING AF SKRIVEKOMPETENCE?

Elever med dysleksi kan altså have barrierer knyttet til alle tre punkter.

Så hvordan kan en elev med dysleksi lære at håndtere disse barrierer?

Hvad kan man gøre Laura?

MARTINS CASE

Et eksempel på, hvordan konkrete læringsbarrierer kan analyseres gennem hukommelsesfaktorer, motivation og selvreguleret læringskompetence

Fokus på:

- ▶ Identifikation af skrivebarrierer
- ▶ Stilladsering af læring gennem strategiudvikling

MARTIN

- ▶ Går i 8. klasse i almindelig folkeskole
- ▶ Er udredt for dysleksi i 4. klasse
- ▶ Anvender aktivt CD-Ord og talegenkendelse på smartphone
- ▶ Er en dreng, der har mod på at lære

MARTINS SKRIVEVANSKELIGHEDER

- ▶ Upræcis stavning af enkeltord
- ▶ Svært ved at skrive nuanceret og i detaljer
- ▶ Svært ved at overskue skriveprocesser

EN SKRIVEOPGAVE SOM EKSEMPEL

”Skriv et eventyr ud fra billedet”

I mødet med opgaven oplever Martin, at han ikke kan overskue at skrive opgaven uden hjælp. Han søger hjælp hos skolens dysleksivejleder, som han kender fra tidligere.

HUKOMMELSESFAKTORER

Mødet med opgaven:

- ▶ Den stillede opgave blokerer for idégenerering

Aktivering af repræsentationer i langtidshukommelsen:

- ▶ Fx manglende aktivering af eventyr som genre

Arbejdshukommelseskapacitet:

- ▶ Uautomatiserede skriftsprogsprocesser, fx stavning

Disse faktorer udgør Martins primære læringsbarrierer

MOTIVATIONSFAKTORER

Martin føler sig ikke kompetent til at løse opgaven. Han:

- ▶ Mangler idéer til eventyrets indhold
- ▶ Mangler strategier til at komme i gang med skrivningen
- ▶ Kan ikke se, hvordan han når frem til slutproduktet
- ▶ Ved at det er en opgave, som kræver ekstremt meget tid

Disse faktorer udgør nogle af Martins afledte læringsbarrierer

STØTTE TIL STRATEGIUDVIKLING

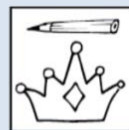
Samtale med dysleksivejleder

Målet med samtalen er, at Martin bliver motiveret og får redskaber til selv at arbejde videre med den stillede opgave på trods af vanskeligheder

Konkret strategiudvikling:

- ▶ Aktivering af forhåndsviden og idégenerering gennem spørgsmål
- ▶ Introduktion til skriveskabelon
- ▶ Igangsætning af skrivning i hver rubrik
- ▶ Skrivning af hele sætninger med LST
- ▶ Tidsplan for opgaveskrivningen

Skriv et eventyr

Navn
Dato

Hvem handler eventyret om?
Hvilket problem har han/hun/de?

Der var engang...
som...

Modstander
Fx en ond stedmor, en drage eller en farlig skov.

Men...

UDBYTTE AF STØTTEN

Konkret håndtering af den stillede opgave:

- ▶ Mulige hensigtsmæssige strategier: Skriveskabelon, talegenkendelse, tidsplan
- ▶ Aflastning af arbejdshukommelsen i alle tekstproduktionens faser

Et skridt hen i mod øget selvreguleret læringskompetence:

- ▶ Begyndende strategiudvikling - egne valg af hensigtsmæssige strategier
- ▶ Øget motivation – øget følelse af kompetence og egen medindflydelse, også under vejledningen

KONKLUSION

Fra casen til den lektiologiske pædagogik

Vigtigheden af:

- ▶ At stille og forklare opgaver på en måde, så idéer genereres og ikke blokeres
- ▶ At understøtte aflastning af arbejdshukommelsen ved at introducere mulige strategier
- ▶ At fremme selvreguleret læringskompetence gennem dialog om mål og hensigtsmæssige strategier
- ▶ At være lydhør over for eleverne og dermed skabe tillid

TAK FOR NU

alp@tdm.au.dk

lakon@au.dk

LITTERATUR

Baddeley, A. (2000): The episodic buffer: a new component of working memory. *Trends in cognitive science* 4, 11

Eccles, J.S. & A.Wigfield (2009): Motivational beliefs, values and goals. *Annual Review of Psychology* 53

Pedersen A. Leth & Kirsten Hjorth (red.) (2016): Uddannelse og skriftsprogsvanskeligheder. Grundbog i lektiologisk pædagogik. *Hans Reitzels Forlag*

Zimmerman, B. & A.Kitsantas (2005): The hidden dimension of personal competence: Self-regulated learning and practice. I J.Elliot, C.S.Dweck & S.Carol (red.) *Handbook of competence and motivation. The Guilford Press*

Margit Gade skriveskabeloner: <http://www.margitgade.dk/index.php/81-undervisningsmateriale/91-skriveskabeloner-fra-margit-gade>

Dysleksi og inklusion: <http://www.lineleth.dk/>